

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Державного університету
«Київського авіаційного інституту»
доктору економічних наук,
професору, в.о. декана Факультету
економіки та бізнес-адміністрування
Сергію СМЕРІЧЕВСЬКОМУ

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Іванця Дмитра Володимировича
на тему: «Інноваційний розвиток авіаційних підприємств
в конкурентних умовах»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 Економіка

Актуальність теми дисертаційного дослідження. В епоху стрімкого розвитку технологій та глибоких перетворень у цифровій сфері, інноваційний прогрес слугує важливим драйвером розвитку економічних систем у всьому світі. Однак, в контексті військового стану в Україні цей прогрес набуває особливого значення, адже з одного боку війна може суттєво уповільнити чи ускладнити інноваційні процеси через економічні та соціальні виклики. Проте з іншого – безпекові та конкурентні виклики стають домінуючими стимулами для розвитку новацій та інноваційних технологій, спрямованих на вирішення важливих проблем. У цьому контексті тематика дисертаційного дослідження Іванця Дмитра Володимировича є надзвичайно актуальною. Вона полягає в необхідності удосконалення концептуальних засад стратегізації інноваційного розвитку авіаційних підприємств, економічного механізму інноваційного розвитку авіаційних підприємств, теоретико-методичного підходу до оцінювання конкурентоспроможності інноваційної діяльності авіаційних підприємств та методичного інструментарію вибору конкурентних стратегій інноваційного розвитку, що дозволяє авіаційним підприємствам обґрунтувати

результативність реалізації інновацій за критерієм їх конкурентоспроможності, а також забезпечити результативність активізації інноваційної діяльності.

Дисертаційна робота відображає положення національної «Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526-р.), відповідає науково-дослідній роботі кафедри економіки повітряного транспорту Факультету економіки та бізнес-адміністрування Державного університету «Київського авіаційного інституту» на тему «Мотиваційне управління економічними системами в умовах інтелектуально-цифровізаційних трансформацій» (№0121U113066, 2021-2024 рр.), в межах якої автором розроблено економічний механізм інноваційного розвитку авіаційних підприємств.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ознайомлення зі змістом дисертаційного дослідження та публікаціями Іванця Д.В., у яких було висвітлено основні положення наукової новизни дисертаційного дослідження, дає підстави для висновку про високий ступінь обґрунтованості його наукових положень, висновків, рекомендацій та пропозицій та їх достовірність.

Дисертація на тему «Інноваційний розвиток авіаційних підприємств в конкурентних умовах» є самостійною науковою працею Дмитра Володимировича, в якій наведено теоретичні положення і висновки, власні ідеї та розробки автора, що дають змогу вирішити поставлені завдання.

Усі висновки та практичні рекомендації, винесені на захист, обґрунтовано дисертантом особисто. З опублікованих у співавторстві наукових праць, до дисертації включено лише ті наукові положення, котрі були сформовані внаслідок власних досліджень і висновків автора. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і описані лише для підкріплення ідей здобувача.

У дисертації чітко сформульовано мета та завдання, основні положення наукової новизни, а також повністю розкрито їх зміст у відповідності до теми дисертаційного дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження. Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в удосконаленні:

- концептуальних засад стратегізації інноваційного розвитку авіаційних підприємств, що, на відміну від існуючих, базуються на встановлених закономірностях впливу конкурентної детермінанти та дозволяють гармонізувати внутрішні потреби із ринковими викликами шляхом діагностики конкурентоспроможності інновацій авіаційних підприємств за конкурентним статусом;

- економічного механізму інноваційного розвитку авіаційних підприємств, котрий, на відміну від існуючих, формалізовано із врахуванням специфіки ринкового позиціонування авіаційних підприємств та спрямовується на нарощування результативності й конкурентоспроможності інновацій в авіаційному виробництві;

- теоретико-методичного підходу до оцінювання конкурентоспроможності інноваційної діяльності авіаційних підприємств, що розкриває впливи внутрішнього та зовнішнього середовища на конкурентні позиції підприємств та дозволяє визначити рівень інноваційного розвитку;

- теоретико-практичного підходу до формалізації конкурентних векторів інноваційного розвитку авіаційних підприємств, який, на відміну від загальновідомих підходів, обґрунтовано на основі дослідження закономірностей інноваційного розвитку та впливів конкурентної детермінанти, що дозволяє в подальшому стратегізувати інноваційну діяльність в умовах конкуренції;

- методичного інструментарію вибору конкурентних стратегій інноваційного розвитку, що дозволяє авіаційним підприємствам обґрунтувати результативність реалізації інновацій за критерієм їх конкурентоспроможності, а також забезпечити результативність активізації інноваційної діяльності.

Окрім того, в дисертаційному дослідженні набули подальшого розвитку:

- понятійний апарат теорій інноваційного розвитку та конкуренції шляхом уточнення в трактуванні таких економічних категорій як «інноваційний розвиток», «конкурентна стратегія авіаційного підприємства»,

«конкурентоспроможність інновацій», «конкурентна стратегія інноваційного розвитку», що дозволило розкрити наукові засади проведеного дослідження та формалізувати наукові результати;

- класифікаційні підходи і теорії інноваційного розвитку підприємств, котрі поглиблено шляхом опису в межах адаптації положень із теорії конкуренції і доповнено за ознакою «конкурентоспроможності інновацій», що в подальшому дослідженні дозволяє проводити ранжування стимулів інноваційного розвитку за рівнем конкурентного статусу;

- система стратегій інноваційного розвитку, що, на відміну від існуючих, дозволяє аналізувати та ранжувати пріоритети у формуванні конкурентних переваг для інноваційної продукції авіаційних підприємств;

- методичне забезпечення оцінювання впливу стратегій інноваційного розвитку на конкурентні позиції, що базується на інструментарії ранжування та побудови ієрархій і дозволяє обґрунтувати стратегічні вектори нарощування конкурентоспроможності інновацій для авіаційних підприємств.

Структура і зміст дисертаційної роботи, мова та стиль викладення результатів. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 210 сторінок, із них 185 – основного тексту. Робота містить 40 рисунків, 26 таблиць, 2 додатки. Список використаних джерел налічує 140 джерел.

Дисертаційна робота написана українською мовою, наявні окремі міжнародні аббревіатури та їх роз'яснення англійською мовою.

Стиль викладення наукових положень дисертації та публікацій автора послідовний, практично обґрунтований, що дозволяє зробити висновок про логічність структури, поетапність та зв'язки між розділами, елементами наукової новизни.

Вступ містить обґрунтування актуальності дослідження, формалізацію мети та завдань, опис методів досліджень та їх застосування, деталізацію

наукової новизни, практичного значення та апробації результатів дисертаційного дослідження, структуру роботи.

У першому розділі «Концептуальні засади та детермінанти інноваційного розвитку підприємств в умовах конкуренції» досліджено передумови та встановлено закономірності у вітчизняному та європейському ринкових просторах інноваційного розвитку для українських підприємств. Проведена деталізація конкурентної детермінанти та безпекових умов інноваційного розвитку вдало обґрунтована аналізом статистичних даних у витратах та їх структуризації, динаміки фінансово-інвестиційного забезпечення та секторального дисбалансу в інноваційній активності та інших факторів, котрі в сукупності формалізують умови конкурентного ринку в авіаційному секторі економіки України. Крім того перший розділ відображає і теоретичні засади дисертаційного дослідження.

Прикладні основи дисертаційної роботи, викладені в першому розділі, дозволили показати ключові теоретико-прикладні та практичні акценти дослідження, що викладено у другому розділі за назвою «Діагностика потреб та векторів інноваційного розвитку авіаційних підприємств», котрий присвячено обґрунтуванню авторського інструментарію комплексної діагностики інноваційного розвитку. У підрозділі 2.1 за допомогою економіко-математичного моделювання встановлено залежність і оцінено закономірності в інноваційній активності, а підрозділи 2.2 та 2.3 розкривають обґрунтування авторської методики оцінювання інноваційного розвитку авіапідприємств за критерієм «конкурентоспроможність інновацій» на основі оцінювання впливів внутрішнього та зовнішнього середовища на конкурентні позиції, містять оцінювання українських авіаційно-промислових підприємств за запропонованим теоретико-методичним підходом, що дозволило формалізувати конкурентні вектори інноваційного розвитку авіаційних підприємств.

У третьому розділі «Обґрунтування наукових засад стимулювання інноваційного розвитку авіаційних підприємств в конкурентних умовах» обґрунтовано удосконалення теоретичних засад формування системи стратегій

інноваційного розвитку, що дозволяє аналізувати та ранжувати пріоритети у формуванні конкурентних переваг для інноваційної продукції авіаційно-промислових підприємств на основі авторського підходу до виокремлення класифікаційної ознаки із застосуванням структурного підходу (п.3.1.); обґрунтовано економічний механізм інноваційного розвитку авіаційних підприємств, котрий, на відміну від існуючих, формалізовано із врахуванням специфіки ринкового позиціонування авіаційних підприємств та спрямовується на нарощування результативності й конкурентоспроможності інновацій в авіаційному виробництві; в підрозділі 3.3, на основі прогнозування та аналізу трендів у деструктивних впливах, змодельовано сценарії реалізації інноваційних стратегій розвитку авіаційно-промислових підприємств.

Таким чином, дисертація Іванця Д.В. характеризується науковою новизною, має перспективу подальшої реалізації і впровадження в діяльність суб'єктів господарювання. Наукові положення, прикладний характер у обґрунтуванні та викладенні основних результатів, висновки дисертаційної роботи в повній мірі та адекватно відображають її зміст.

Зазначене дозволяє стверджувати, що дисертаційна робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (з наступними змінами).

Практичне значення отриманих результатів. Практичне значення одержаних результатів розкрито рішенням прикладних завдань щодо забезпечення інноваційного розвитку авіаційно-промислових підприємств, що апробовано та проаналізовано за авторським теоретико-прикладним інструментарієм, Впровадження окремих положень дисертаційної роботи засвідчено підприємствами та міжнародною бізнес-асоціацією:

- Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine) імплементує в бізнес-просторі методичний підхід до оцінювання впливу інновацій на рівень конкурентоспроможності на міжнародних ринках авіаційної продукції; інструментарій ранжування стимулів інноваційного розвитку за

рівнем конкурентного статусу підприємств (довідка про впровадження №0370 від 26.11.2024);

- згідно з довідкою про впровадження №664 від 05.12.2024 від ТОВ «НДІ Перетворювач» впроваджено методичний підхід до оцінювання впливу стратегій інноваційного розвитку на конкурентні позиції; інструментарій оцінювання конкурентоспроможності інновацій

- довідка про впровадження №24/2025 від 03.03.2025, надана ТОВ «АЛЕКС КОМ Лтд», засвідчує використання методичного підходу до оцінювання інноваційних стратегій розвитку підприємства за параметрами конкурентоспроможності підприємств та його конкурентної позиції на ринку.

Оприлюднення результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та результати дисертації Іванця Д.В. знайшли відображення в 19 наукових публікаціях (зараховано 18,5 публікацій), серед них один одноосібний розділ у колективній монографії, 6 публікацій у наукових фахових виданнях України за економічним профілем (зараховано 5,5 публікацій, оскільки одна стаття має три автори), 12 публікацій у збірниках матеріалів конференцій (в т.ч. одна в країні ЄС).

Оцінка змісту та завершеності, дотримання принципів академічної доброчесності.

За змістом та логікою викладення дисертаційна робота Іванця Д.В. відповідає Стандарту вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем зі спеціальності «Економіка», за напрямками досліджень – освітньо-науковій програмі «Економіка» та тематиці досліджень випускової кафедри.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею, засвідчує сформовані результати та особистий внесок здобувача у поглиблення наукових засад в економічній теорії авіаційного сектору транспортної галузі.

Ознайомлення з дисертаційним дослідженням та результатами перевірки на подібність текстових матеріалів, дозволило зробити висновок про відсутність ознак порушення таких форм академічної недоброочесності, як фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Окремі співпадиння засвідчують

оприлюднення наукової новизни досліджень автора, застосування загальноновизнаних термінів, методів чи понять. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і підкріплюють ідеї здобувача. Усі першоджерела, з яких взяті цитування, присутні у списку використаних джерел. Окрім того, використані джерела статистичної, довідкової, нормативної інформації, а також посилання на результати аналітичних досліджень інших вчених оформлені згідно з вимогами до цитування та збережено їх авторство. Це дозволяє стверджувати про відсутність порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі.

Зауваження та рекомендації до дисертаційної роботи. Попри високий рівень виконання дослідження, слід зазначити кілька дискусійних положень і зауважень, що мають, передусім, рекомендаційний характер.

1. У контексті обґрунтування закономірностей та детермінант інноваційного розвитку в умовах конкуренції, автором в підрозділах 1.1, 2.2 та 3.2 розкриваються впливи цифровізації на інноваційний розвиток: в економічному механізмі авіаційних підприємств зазначено як метод, в критерії «конкурентоспроможності інновацій» - як група показників, модель «TEGE» містить опис цифровізації як фактору інноваційної трансформації. Деталізація інструментарію та прикладного забезпечення процесу цифровізації в авіаційній сфері дозволила би поглибити методичний базис дослідження конкурентоспроможності інноваційного розвитку.

2. Оскільки мова йде про інноваційний розвиток авіаційного сектору, що є високотехнологічним видом транспорту та потребує постійної модернізації, було б цікаво в дослідженні закономірностей (п.1.1) навести аналітику структурних компонентів міжнародних рейтингів (наприклад, Глобального інноваційного рейтингу, що включає близько 80 показників), що дозволило б більш детально дослідити джерела інноваційного зростання.

3. Обґрунтованість критерію «конкурентоспроможність інновацій», що базується на оцінці впливу внутрішніх та зовнішніх факторів, доведено і логічно, і математично (підрозділи 2.2 та 2.3). Враховуючи довгостроковість

деструктивного впливу наслідків світової пандемії та повномасштабної війни на авіаційний сектор української економіки, доцільно було би обґрунтовувати та узгодити показники економічних ризиків в авторському критерії.

4. Запропонована модель «стан → зміни → розвиток» для стратегічного аналізу інноваційного розвитку базується на попередньому оцінюванні та градації за рівнем профілю у критерії «конкурентоспроможності інновацій» та дозволяє узгодити стан системи інноваційної системи із векторами її трансформації. В подальших дослідженнях доцільно було би показати аналіз перспектив впровадження запропонованої моделі.

Наведені вище рекомендації жодним чином не применшують значення виконаного дисертаційного дослідження, мають суто уточнювальний та конструктивний характер, а їх наявність характеризує глибину наукового дослідження та потенціал для подальшого розвитку дослідження.

Висновок про дисертаційне дослідження. Дисертаційна робота Іванця Дмитра Володимировича «Інноваційний розвиток авіаційних підприємств в конкурентних умовах» є завершеним, самостійним дослідженням, що містить наукові результати, котрі за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю, системністю і послідовністю, логічністю структури та високим рівнем теоретико-прикладної обґрунтованості відповідають діючим нормативним вимогам до наукових досліджень та стандарту вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем спеціальності 051 «Економіка».

Дисертаційне дослідження виконано у відповідності до «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. №261.

Враховуючи отримані наукові результати, їх актуальність, наукову та практичну цінність, обґрунтованість висновків, автор дисертаційної роботи на тему «Інноваційний розвиток авіаційних підприємств в конкурентних умовах» Іванець Дмитро Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

перший проректор Закладу вищої освіти
«Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»,
доктор економічних наук, професор

Оксана КАРПЕНКО

Підпис Оксани КАРПЕНКО засвідчую

Ректор Закладу вищої освіти

«Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»,
доктор економічних наук, професор

Вероніка ХУДОЛЕЙ